

Maftunakhon Rakhmonqulova Takhirjon qizi,
Fergana State University
raxmonqulova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda verbal va nonverbal muloqotning mohiyati, turlari hamda ularning kommunikatsiya jarayonidagi o’rni yoritilgan. Noverbal vositalarning hissiy ifoda, ma’no uzatish va madaniy talqin jihatlari tahlil qilinib, ularning o’zaro uyg’unligi ko’rsatib o’tilgan.

Kalit so’zlar: noverbal muloqot, verbal muloqot, kommunikatsiya, imo-ishora, mimika, hissiy ifoda, madaniy kontekst, axborot uzatish.

КОММУНИКАТИВНЫЕ АСПЕКТЫ ЕДИНИЦ, ВЫРАЖАЮЩИХ НЕВЕРБАЛЬНОЕ ОБЩЕНИЕ

Аннотация: В данной тезисной работе раскрыта сущность вербального и невербального общения, их виды и роль в процессе коммуникации. Проанализированы эмоционально-выразительные, смысловые и культурные аспекты невербальных средств, а также показано их взаимное взаимодействие.

Ключевые слова: невербальное общение, вербальное общение, коммуникация, жест, мимика, эмоциональное выражение, культурный контекст, передача информации.

COMMUNICATIVE ASPECTS OF UNITS EXPRESSING NONVERBAL COMMUNICATION

Abstract: This thesis explores the essence and types of verbal and nonverbal communication, as well as their role in the communication process. The emotional, semantic, and cultural aspects of nonverbal means are analyzed, and their interrelation is highlighted.

Keywords: nonverbal communication, verbal communication, communication, gesture, facial expression, emotional expression, cultural context, information transfer.

Nonverbal muloqot tushunchasi deganda so’zlardan foydalanmasdan amalga oshadigan axborot almashinuvi jarayoni nazarda tutiladi. U insonning imo-ishoralari, yuz ifodalari, nigohi, tana harakatlari, ovoz ohangi, masofa saqlash uslubi yoki hatto tashqi ko’rinishi orqali hsm muloqotda ma’lum bir ma’noni ifodalashi mumkin. Nonverbal muloqot inson fikrini, hissiyotini va munosabatini tabiiy tarzda namoyon etadi. Tadqiqotchilar ta’kidlashicha, og’zaki nutq orqali yetkaziladigan ma’lumotning atigi bir qismi verbal shaklda bo’lib, asosiy qismi imo-ishora, mimika, nigoh, ovoz ohangi va tana harakatlari orqali ifodalanadi. Nonverbal vositalar inson nutqining ajralmas qismi bo’lib, ular ko’pincha so’zlar orqali ifodalanadigan muloqotdan ham kuchliroq ta’sir o’tkazadi. Masalan, inson “hammasi joyida” deb aytgan bo’lsa-da, uning yuzida xavotir ifodasi sezilsa, bu noverbal belgilar orqali boshqa, ichki holatni bildiradi. Shuningdek, boshni qimirlatish rozilikni, qoshni chimirish esa norozilikni ifodalovchi tabiiy imo-isha-ralar hisoblanadi. Bunday belgilar turli madaniyatlarda turlicha talqin qilinadi. Masalan, ayrim mamlakatlarda ko’zga tik qarash ishonchlilik belgisi hisoblanadi, boshqa joylarda esa bu odobsizlik deb qabul qilinadi. Shu bois noverbal muloqotni to’g’ri talqin qilish uchun madaniy va ijtimoiy omillarni e’tiborga olish zarur.

Nonverbal muloqotning bir nechta turlari mavjud va ularga yuz ifodalari, tana harakatlari, nigoh, ovoz ohangi, masofa va tashqi ko’rinish elementlari kiradi. Yuzdagi mimik o’zgarishlar — qosh, ko’z, lab va yonoq muskullarining harakati orqali insonning hissiy holati ifodalanadi. Masalan, tabassum quvonchni, qoshni chimirish norozilikni, ko’z qisish esa samimiyat yoki yaqinlikni bildiradi. Shuningdek, qo’l, barmoq yoki tana harakatlari orqali fikr ifodalanadi, masalan, qo’l silkitish xayrlashish, boshni egish hurmat, yelkani qisish esa befarqlik belgisi sifatida qabul qilinadi. Ko’z orqali muloqotda nigohning yo’nalishi, davomiyligi muhim axborot beradi: to’g’ridan-to’g’ri qarash ishonch ramzi bo’lsa, nigohni chetga burish tortinchoqlik yoki noqulaylikni anglatadi. Suhbatdoshlar orasidagi masofa ham aloqaning mohiyatini ifodalaydi — yaqin masofa odatda samimiyatni, uzoq masofa esa rasmiylik yoki begonalikni bildiradi. Paralingvistik vositalar — ya’ni ohang, urg’u yoki nutq tezligi so’zning ma’nosini chuqurlashtiradi, masalan, bir xil so’zni balandroq yoki pastroq ohangda aytish uning hissiy mazmunini o’zgartiradi. Insonning tana holati ham muloqotda sezilarli ahamiyatga ega: tik turgan holat ishonchlilik va qat’iyatni, bukchaygan tana esa sustlikni anglatadi. Shuningdek, kiyinish uslubi, soch turmagi va atrof-muhit unsurlari kabi ekstralingvistik belgilar ham muloqotning noverbal qatlamiga kiradi — rasmiy kiyim jiddiyatni, rang-

barang liboslar esa erkinlik va ijodkorlikni ifodalaydi. Noverbal birliklar kommunikatsiya tizimida bir necha vazifani bajaradi: ular soʻzli nutqni toʻldiradi, unga emotsional tus beradi, baʼzan esa mustaqil maʼno tashuvchi vosita sifatida namoyon boʻladi. Masalan, suhbat davomida insonning tabassumi yoki nigohining yoʻnalishi uning ichki hissiy holati va munosabatini ochib beradi

Nonverbal muloqotning “kommunikativ jihatlari” deganda ushbu birliklarning muloqot jarayonida qanday maʼno uzatishi, qanday vazifani bajarishi va insonlar oʻrtasidagi tushunishni qanday taʼminlashi tushuniladi. Noverbal vositalar muloqot jarayonida axborot uzatishning turli koʻrinishlarini amalga oshiradi. Ular soʻzli nutqqa qoʻshimcha maʼno yuklash, hissiy holatni ifodalash, soʻz oʻrnini bosish kabi vazifalarni bajaradi. Masalan, boshni qimirlatish orqali “ha” degan maʼno berilishi nutqni toʻldiruvchi noverbal ishora sanaladi. Shuningdek, insonning yuz ifodasi orqali hissiyot va kayfiyat ifodalanadi: tabassum quvonchni, yuzni burish esa jirkanishni anglatadi. Baʼzan imo-ishoralar suhbat jarayonini boshqaruvchi omil sifatida ham qoʻllaniladi, masalan, qoʻl harakati bilan soʻz soʻrash yoki suhbatni yakunlashni bildiruvchi harakatlar bunga misol boʻladi. Shu bilan birga, ayrim noverbal belgilar toʻliq soʻz oʻrnini egallab, mustaqil maʼno beradi, masalan, boshni chayqash “yoʻq” degani sifatida qabul qilinadi. Noverbal signallarning mazmuni koʻpincha madaniy kontekstga bogʻliq boʻlib, bir xil imo yoki harakat turli xalqlarda turlicha maʼnoni ifodalashi mumkin. Masalan, boshni yuqoriga silkish ayrim xalqlarda rozilik, boshqalarda esa inkor sifatida tushuniladi. Shu jihatdan, noverbal vositalarning toʻgʻri talqin qilinishi muloqot samaradorligi uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Verbal va nonverbal muloqot insonlar oʻrtasida aloqa oʻrnatishning asosiy shakllaridan hisoblanadi. Har ikkisi ham fikr almashish, his-tuygʻularni ifodalash va axborot yetkazish jarayonida muhim ahamiyatga ega boʻlib, kommunikatsiya tizimida bir-birini toʻldirib turuvchi vositalar sifatida namoyon boʻladi. Ularning oʻxshash jihati shundaki, ikkala muloqot turi ham maʼno uzatish, munosabat bildirish va oʻzaro tushunishni taʼminlashga xizmat qiladi. Verbal muloqotda bu jarayon soʻz, gap va tilning grammatik qurilishlari orqali amalga oshsa, nonverbal muloqotda tana harakati, yuz ifodasi, ovoz ohangi, nigoh va masofa kabi belgilar vositasida roʻy beradi. Farqlovchi jihatlari kelsak, verbal muloqot til tizimiga asoslangan boʻlib, soʻzlar orqali fikrni aniq va mantiqiy tarzda yetkazish imkonini beradi. Nonverbal muloqot esa soʻzlardan foydalanmasdan, imo-ishora, holat, nigoh yoki ohang orqali axborot uzatadi. Verbal aloqa mantiqiy aniqligi bilan ajralib tursa, nonverbal muloqot hissiy taʼsir kuchi va tabiiy ifoda vositalari bilan ustunlik qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

- Головин Б.Н. Введение в языкознание. – Москва: Высшая школа, 1980. – 320 б. [Головин, 1980, 112-б.]
- Жумаев М. Нутқ маданияти ва коммуникатив компетенция. – Тошкент: Фан, 2010. – 156 б. [Жумаев, 2010, 57-б.]
- Каримова Д. Психолингвистика асослари. – Тошкент: Фан ва технология, 2014. – 210 б. [Каримова, 2014, 89-б.]
- Mehrabian A. Nonverbal Communication. – New Brunswick: Aldine Transaction, 2007. – 220 p. [Mehrabian, 2007, p. 45]
- Poyatos F. Nonverbal Communication Across Disciplines. Vol. 1: Culture, Sensory Interaction, Speech, Conversation. – Amsterdam: John Benjamins, 2002. – 395 p. [Poyatos, 2002, p. 134]

THE BENEFITS AND CHALLENGES OF INTEGRATING WRITING AND READING SKILLS IN ESP EDUCATION

Rakhmanova Mukhayyo Nabijanovna

Teacher of department of Foreign languages Namangan state technical university
+998999855820

Abstract. This study explores strategies for aligning teaching content with curriculum specifications to enhance engagement and academic performance among construction students. In vocational and technical education, particularly in construction-related disciplines, there is often a disconnect between the theoretical components of the curriculum and practical industry applications. This paper examines methods of contextualizing theoretical topics within real-world construction scenarios, using specification documents as a foundation for lesson planning, assessment design, and skills development.